

Any XIV

Barcelona 17 de Janer de 1901

SETMANARI CATALA

10 CENTIMS lo número

Fa fret, molt fret, es vritat...
 més si al paissatge glassat
 de nos ulls li ensenyo 'l foch,
 me 'l miro fixo y á poch
 surten flors y s' hi cull blat!

EL TEATRO LIRICH CATALA

Ja la tenim armada al Tívoli!... ¡Ja tenim als *seballots* en campanya, si bé aquesta vegada darrera d'una idea altament laudable y que hauria de ésser declarada «benemèrita de la patria» y com á tal protegida per tots los que sentim algo en el cor, quan se tracta d'aquesta benvolguda terra nostra á la que ja no li queda mes esperansa que las iniciativas dels seus fills.

La idea que persegueixen els Moreras, els Iglesias y els Utrillos, secundats pe 'ls Rusiñols, els Apelles, els Lapeyrás y... *tutti quanti*, no es altra que la probatura del teatro lirich catalá ab carácter de institució, de la mateixa manera que vé essent ho el teatro dramátich, instalat primer al Odeon y després al Romea.

La idea es laudabilissima y hauria d'esser declarada «benemèrita de la patria», perquè tot lo que tendeixi á allunyar al públich de nostra terra de las xorcas produccions que comunment nos envian los autors de Madrid; tot lo que 'ns separi dels *xulapons* y *flamencas*, dels eterns cessants y *guindillas* del género *chivo* y porti á las taulas la vida de la nostra gent y 'ls ayres de nostras montanyas, es obra de regeneració y es obra de verdader patriotisme.

Mereixen, donchs, l'aplauso dels catalans, tots los que han iniciat y portat á cap la fundació del teatro lirich y tots los que ab sa inspiració y ab las llums de sos talents, s'han proposat donarli vida y calor.

*
*
*

Además de la obra de artistas, tenen los directors del teatro lirich catalá un' altra tasca que cumplir y aquesta, es obra de patriotisme.

Que 'ls Srs. Morera, Iglesias y Utrillo, son artistas y artistas de cap d'ala, cada un dintre de sa especialitat, 'ns consta á tots y no hem de regatejarlos mèrits á pesar de que alguna volta haguém satirizat sas tendencias artisticas.

Tots tres son joves, de talent y tenen condicions sobradas per enlayar la escena lirica catalana.

Pero además de sa tasca individual artística (que podrá ser apreciada de distinta manera segons las tendencias del públich que concorri á las representacions) hi ha la tasca colectiva del triunvirat director de la campanya teatral y aquesta es la que nosaltres voldriam que fós patriótica, en el sentit de que deuría anar encaminada á aclimatar d'una vegada la sarsuela ù opereta catalana (pe 'l nóm no renyirém), a fer fructifer aquest primer ensaig; á fer durader lo género y á que 'l públich prengué gust al spectacle y aquest perdurés.

Per aquesta obra de verdader patriotisme y qual consecució faría per si sola la celebritat dels tres artistas esmentats, sols se necessitan dugas cosas; molt estudi del gust del públich y molta transigencia ab todas las opiniones

Molt enhorabona que 'n Morera, l'Iglesias y l'Utrillo conseqüents ab sos punts de vista anteriors,

y ja coneguts, empenyin la marxa cap als nous motllos, pero nó més de lo prudencial, ni més de lo que 'l públich admeti bonament

Res més fácil, alucinats per una atmósfera ficticia creada per amichs y admiradors, qu' anar contra 'l gust del públich; res més fácil que empenyarse, aconsellats per un amor propi mal entés ò per lo convenciment de una suficiencia egotista, en volguer posar la proa contra la corrent. En tots dos cassos, lo resultat ha de ser indefectiblement lo mateix. L'allunyament del públich; la indiferencia de la massa que ara y sempre es la que dona vida á tota mena d'espectacles. Y com á consecuencia d'aquest allunyament y d'aquesta indiferencia, lo fracás de la idea, lo fiasco del pensament, la mort del teatro lirich catalá.

Jo no sé 'l públich del Tívoli com pendrá lo nou spectacle, ni á quina tendencia perteneixerán las obras qu' aculli de més bon grat. A son fallo y á son gust, dehuen conformarse los que portan el timó de la novella escena lirica catalana, encara que siga á riscos de revotarse en sas tendencias de sempre y encara que 'ls hi siga precis fer lo sacrifici de son amor propi, sacrifici que per lo mateix qu' es inmensament costós, es lo mes admirable que pot donarse en un home.

Si en Morera y 'ls seus companys consideran lo sagrat dels interessos que á sas mans s'han confiat y pensan la trascendencia que pot tenir sa gestió pera 'l pervindre de la música catalana, no duptém que sabrán despéndres ells mateixos de sa personalitat artistica per atendre solsament á la de directors y al nou teatro lirich.

Busquinli l'ambient popular al ressucitat spectacle; desenterrin, si convé, part del repertori antich; donguin tant sols al públich la cantitat de *sebas* que bonament vulga digerir; *posin* obras y no autors; aconséllinse ab l'aplauso dels que van al *galliner* tant com ab lo dels que seohen à baix; deixinse governar pe 'l públich y no pe 'ls amichs interessats y consultin, consultin, sobre tot, la *taquilla*, qu' es l'úlich *termómetro* sincer qu' assenyala las *calorias* del entusiasme y 'ls graus d' éxit.

Si ho fan aixís y logran ab una aceriada gestió que la série de las 48 funcions del teatro lirich catalá s' repeteixi perdurablement, sense solució de continuitat, Catalunya haurá contret ab ells un deute de gratitut inmens y son nom anirá unit á una gran obra, que sincerament desitjariam fos eterna.

Entretant, aquí va un aplauso per sas iniciativas y un visca! coral per la nova escena.

RAMÓN BERENGUER.

Cascabells

Solsament m'arrepenteixo
de mas culpas, al pensar
que al morir no podré véure't
si es que al cel no puch entrar.

Si fos vritat lo que diuen
que en lo rostre 's veu lo cor:
lo teu semblant, dona hermosa,
que 'n seria d'espantós

MARIANO MATABROCA.

LA CAYGUADA!

(Confessions d' una «corrida»)

III

(CONTINUACIÓ)

Y puig que no 's veyá res,
vaig anárrin en á dormir
tot pensant ab las *madamas*
y 'l quadro qu' havia vist;
quadro per mi inexplicable
perqué, en vritat siga dit,
jo comprench bé que *un y una*
's dediquin sos sospirs
y 's fassin petons y 's gronxin,
sigui de dia ó de nit...

Pro, que dos *un* ó dos *unas*
tinguin aquets gustos ruins
es per mi un cas estrambótich
y se 'm fa dur de pahir.

Jo comprench l' ansia adorable
de la Mercé en la *gran nit*,
quan va mudar nou camisas
ans que volguerse rendir...

Comprench també de la Emilia,
l' apassionat frenesí
quan, sense apenas coneixém,
va ferme una nit, felís...

Es natural: per aquella
's tractava del marit
y feya un any que 's cansava
d' anyorar-lo y de glatir,

També la *sacerdotissa*
del plàher, son art cumplint,
feya agradable la estancia
al seu costat, d' un amich
al qué trovaba agradable
y ab qui 's volia lluhir...

¡Pro, dos amigas!... ¡Dos donas!
Pan con pan!... Aixó es molt trist

Tant trist com si á mí, algún tipo
de bellesa varonil,
'm brindés sos forsuts bíceps
y 'ls morros voltats de crins,
solicitant mas caricias
y dedicantme sospirs!...

En eixas reflexions vanas
vaig passar part de la nit
fins qu' al fi lo deu Morfeo
lentament 'm va invadir,
concedintme una dormida
fins l' endemá dematí.

Quan l' endemá vaig alsarme
me 'n puji sobre cuberta
y al poch rato l' esquellot
va cridarnos á la *mesa*
pera fer lo *dejeuner*
segons la moda francesa

Al entrar dins del saló,
ja hi eran las *damiselas*

del camarot del costat,
las quals, bon punt me van veure,
van mirarse y van somriure
ab picaresca rialleta

com volguent dir:—Lo vehí
qu' ahir anava á la... *fi esca*—

Jo serio, sense inmutarme
y fent l' orni, vaig asséurem
aprop de las dos *madams*
per escoltar sa conversa ..

¡Inútil, las molt... astutas
parlavan á cau d' orella!

Sols vaig fé una observació
pe o que fou de primera,
y es qu' entre las dos, menjavan
una *truyta*... á la francesa!...

Quan després d' havé acabat,
lo *garçon* va anar á empéndrelas
y 'ls preguntá que volian
van dirli—*Des omelettes*
au jambon... ¡*Truyta* ab pernil!...

Y quan aquesta fou llesta,
allavors van demanar
«Omelettes aux pommes de terre»
ó sigui *truyta* ab patatas
y després d' eixa tercera
encara 'n vingué una quarta...
¡Era alló la *truyta* eterna!

Luego d' haver esmorsat,
varem pujar á cuberta;
ellas devant meu gronxantse,
jo seguintlas al darrera...

Lo viatge ja dava fi
puig allá al lluny s' entreveyan
las casetas del Masnou
com un vol de colometas,
y la prora del vaixell
tallant las onas blavencas,
enfilava ja á Montjuich
qu' al lluny microscópich veyá's
com un punt en l' horitzó,
entre la boyrada densa.

Lo viatge ja dava fi
sense sufrir cap molestia,
Pero alló d' aquell refrá
«No 's pot dir blat...» 's va véurer
palpablement demostrat,
puig quan tocavam á terra
ó poch faltava, 'l lleveig
va aixecarse á tota pressa,
é igual que corcada nou

feu ballar la nau superba.

¡Allavors va sé 'l sarau!
¡Allavors va ser la gresca
y 'ls crits al *senyor Jo eph*
y lo bescambi de *pelas* ..

Las *madams* trasmudadas,
sense color y sens' esma,
en dos minuts van tirar
totas las *truytas* á ter a..

Ellas també haurían fet
igual camí, si ab má llesta
jo no hagués estat allí
passantlas per sota-aixella
los meus brassos. Mes d' un quart
va durar aquella gresca
y vaig véureme'n un tip,
perqué las dugas francesas
eran d' alló reforsat...
¡especialment l' una d' ellas!

Sort que la compensació
no va ser del tot dolenta
puig vaig ferme un tip de *piano*
á dos mans, dels de primera...

Gracias á n' ell, puch contar
que disfrutá ma má dreta
una racció de toch suau
en carns flonjas y opulentas.

En cambi ab la má cont aria,
vaig trobar carn dura y ferma,
si no abundant, de bon toch
y si de curvas poch fetas,
plena en cambi de vigor,
joventut y fortaleza..

Pero alló durá poch temps. .
Lo bareo en velós carrera
va plantarse ab quatre salts
dins del port... Las dos francesas
ja aliviadas, van mostrarme
sa gratitut. Y al desfermen
per saltar demunt del moll,
van donarme sas targetas:
«Mademoiselle Léonie»
y *«Madame Jeanne d' Iera»*.

—¡Y ahont?
—A l' *Eden Concert*
—¡*Merci bien!*.. (L' *Eden!*.. ¡Apreta!..
Allavors m' ho explico tot!...
Las *truytas*... y lo que penja.

M. RIUSECH.

(SEGUIRÁ)

LA TOMASA
EN PLÉ HIVERN

Dos qu' están sempre ab xiu-xiu
y ab un barallarse etern.
Ell es gelat com l' hivern
y ella... d' aixós com l' istiu

Lo calorífero de 'ls abonats del
palco dels avis.

Quan jo era jove y tenia
vint anyets,
no anaba tant abrigada
y no sentia aquets frets.

A Paris, diu que s' admet
que caloyos y cuineras
's donguin aixis carreras,
pera terse passá 'l fret.

LA TOMASA

FRUYTA DEL TEMPS

—Veyam si 'ls de la *Fulla* encara 'm perseguirán ara.
Las que duch á sobre 'm servirán de salvo-conducto

Al hivern s' obran 'ls ballés
y 's donan las reunions
y 'ls salta-taulells hi acuden
per curarse 'ls panallóns.

Hubertini

ENTRE FEMELLAS (1)

(DIALECH SECRET)

—Que 't diré jo? M' agrada l' Enrich; no puch negar-ho. Es bon xicot, rich, amable...

—¡Oh, t' agrada, t' agrada! Aixó no vol dir res; perquè d' home ben antipàtich no n' hi ha cap. A tú t' agrada l' Enrich com m' agrada á mi en Lluís: una mica.

—No una mica; molt.

—Donchs, molt; bueno. Pró entre volguer molt y estimar bojament, hi ha una diferencia incalculable. Antes de determinarnos las donas á viure ab un home *tota* la vida, hauriam d' estar ben seguras de si l' estimem ab *tota* l' ànima.

—¿Sabs que téns molta rahó, noya?

—Mira que renunciar á la *humanitat masculina* per un marit que, als dos ó tres anys de serhi casada, pot semblarnos l' home més insignificant...

—Aixó mateix; es molt absurdo.

—Més que absurdo, es horrible entregar tota nostra hermosura á un home lleig, sense talent, per exemple.

—Y ridícol. Pró, apesar d' aixó convé casarnos. Lo mon es vulgar, hipócrita... y convé sacrificarse á las apariencias y contentarse per forsa.

—Lo qual vold dir, que tú á l' Enrich nol' estimas?

—¡Oh! Sí que l' estimo... com tú á n' en Lluís!

—Y com estiman als séus *promesos* las tres quartas parts de las donas que 's casan. Perqué tú deurás coneixe altres homes que valen més que 'l teu futur.

—¡Jo hò crech!... ¡Moltíssims!

—Lo mateix te dich, noya. Casi estaba per dir que 'l meu promés es dels joves menos simpàtichs que m' han festejat. Pró, en fi; es precis decidirse sense perdre temps, y tú y jo sóm prou discretas pera preparar nostre pervindre. L' Enrich y 'n Lluís tenen sobre 'ls demès que 'ns han pretingut la inmensa ventatja de ser molt bons, expressos per marits. ¡Poch se pensan ells que al donàlshi nostra má no fém més que realisar una venda! Perqué' fixathi: la comedia del amor converteix á la Societat en un gran mercat; 'ls homes compran; las donas 's venen. Totas 'ns veném, ¡totas! Las públicas, per un billet de Banch; las honradas, per una benedició...

—Potser exageras...

—No ho creguis pas. Nosaltras que, atesa nostra situació social, no gosariam rendirnos á un *querido*, ens entreguém sense protesta á qualsevol passa-volant que 's casi, cedintli tot quant possehim á cambi del seu apellido. ¿M' enténs? Lo matrimoni es 'l mercar ahont s' hi tassen y 's venen las donas honradas.

—(Ab tristesa) Ni més, ni menos: oy, qu' es ben cert.

—Y lo més famós es que nosaltras sóm las principals autoras de nostras desgracias: naixém cobardas, tenim massa pressa per casarnos, per pó de quedar

(1) Com que á n' aquí no sóm noys, consti pe 'l nostre repós qu' es del llibre «*De carn y os*» del tremendo Zamacois.
(N. del T.)

per *tias* ¡y en lloch de lluytar pera rendir la voluntat d' aqueixos troneras cínichs que tan agradan, ens abandoném fredament als brassos de quansevol individuo adotzenat que 's casi. Volém ser felissas corrents, sense combat, sense afanys; y la felicitat que no costa travalls y llágrimas, ¡desenganyat! no pot ser llarga ni val rés. Verbigracia: ¿Tú serias ditxosa ab lo calavera de 'n Juanito?

—Si t' haig de ser franca, ho sería molt.

—Ho reuneix tot: bon mosso, *pésquis*, un parlar apassionat d' home fogós. Ell podrá ser més embusteró que 'n Calsas quan fa l' amor, més ¡que 'n sab de dir mentidas. Val més una mentida séva que cent veritats dels altres

—Per cert que l' altra nit vá dirme que 's moría per mí.

—Oh! A mí m' ho ha dit diferentas nits. Es un home que val totas las pessetas; se mor' per totas. Confesso que m' agrada moltíssim més que 'n Lluís.

—¡Uy! També t' haig de dir que trovo que val més que l' Enrich.

—¿Véus? Comprench que una dona rellisqui y caygui ab homes com en Juanito; pero no conceixo que ni una 's perdi per l' Enrich, ni per en Lluís.

—Pensém igual, noya.

—¡Si quansevol home serveix per marit! En cambi ¡que pochi mereixen la preferencia de ser *queridos*!

(Pausa)

—Encare que 't sápigas greu, he notat que 'sempre 'm mira y 'm saluda d' un modo més carinyós donchs, en Juanito.

—Oh! Més á mí, sino que no volía dirtho...

—Es que are 'm recordo que vá ferme una declaració tan ardenta dias endarrera...

—Y á mí 'm va dir unas cosas tant ben ditas...

(Altra pausa)

—¡Y pensar que d' aquí á tres mesos serém casadas ab en Lluís y ab l' Enrich!!

(Pausa final)

—Vaja, vaja! No hi pensém ab en Juanito. ¡No hem quedat en que no més es bó per *querido*?

—Téns molta rahó: fins que siguém casadas...

Traduhit per

PEPET DEL CARRIL.

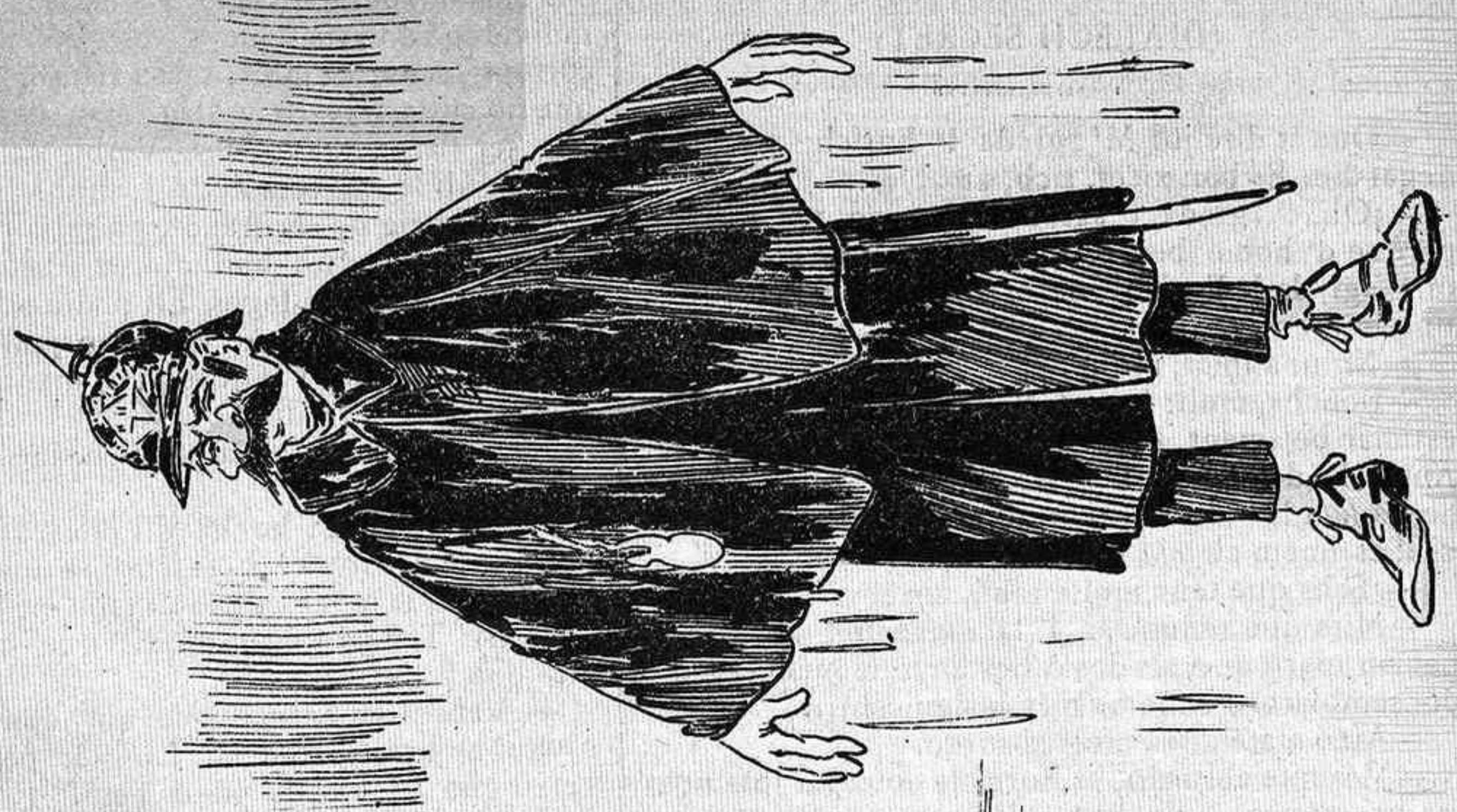
T' HO JURO

Quantas voltas he passat
per davant de casa teva,
altras tantas t' he mirat,
y mos ulls t' han delatat,
indiscrets, la passió meva.
Més ¡ay! que n' he tret d' aixó?
¿si tú sempre ab cor de ferro
t' has mofat, sens' compassió,
de l' insensata passió
que en va dins mon pit soterro?
¡Calma ja d' una vegada
ingrata, mon greu torment,
ó 't juro, ¡mala negada!
que vaig y dich... la bravada
que fas sempre d' ayguardent!

F. CARRERA P.

Ab las darrerars molleñas
s' ha observat que las fardillas
cubrenen distintas midas
de místicas pantorrillas.

—El señor Coll y Puchol
deuría darnos paraguas
para los días que plou.

LA REINA DEL COR.
LOS TRES TOMS.

—Ja ho véus, Retranga, fins els débas del Tivoli, enguany
ens adressan comedias pel dia de 'l nostre Sant.
—Jo me 'n hi vaig sols per coneixe 'hi en Tralla.

—Aquest any, noya, estich renyit ab el porch de
S ant Antoni.
—¿Y aixó' Pep?
—Si, porque ens omplan, ab carn de la séva
rassa, d' aquesta maluria que 'n diuhen la *traquocosis!*

LICEO

La Srta. Storchio una vegada més ha volgut donar mostres de son talent al desempenyar la *Violeta* de *La Traviata* y si bé hi sentí justos aplausos per la valentia ab que cantá l' *allegro* del primer acte y lo sentiment del *aria* del quart, sas qualitats fisicas no la favoreixen gayre per sortir ayrosa en lo desempenyo de la protagonista.

Los artistas que l'acompanyaren, inclós lo mestre Mascheroni, no estigueren á la altura deguda, per lo que lo notable *spartito* de Verdi que ha de ser molt ben cantat é interpretat, aná al fosso.

Pera avuy está anunciát lo *debut* del tenor Sr. Bonci ab la ópera *Mignon*, qual protagonista anirá á cárrech de la Srta. Storchio y la part de Filina á cárrech de la Sra. Longone que debutá dimars últim ab la *Musette* de *La Boheme*, no mes que ab regular éxit. Creyém que ab la Filina de *Mignon* hi rebrá un desengany tan ella com la Empresa.

ROMEA

La última producció del Sr. Bordas y Estragués, titulada *Lo desheretat* ha tingut bon éxit y ha sigut sumament aplaudida per lo interessant de son argument que ab tot y ser bastant efectista, no te res de immoral logrant interessar desde sas primeras escenas.

Lo final de la obra, ha sigut fortament discutit y á nostre veurer es á la par que precipitat molt injustificat.

Lo desempenyo del tot acertat, mereixenthi aplausos especials casi tots los artistas.

Pera dimars próxim está anunciát un nou drama titulat *La gent de vidre*, pera lo qual la Empresa ha encarregat decorat expofés al reputat escenógrafo senyor Vilomara.

GRAN-VIA

Pera avuy está anunciada la reinauguració d' aquet teatro ab la companyia cómich lirica que ha de dirigir lo Sr. Royo y ne forman part las Sras Martin Gruas, Garcia, Benitez, Taberner y Rosales y los Srs. Gil, Garrido, Güell, Larrosa y Perez.

TIVOLI

TEATRO LIRICH CATALA

Lo plé fenomenal que hi hagué en la nit de inauguració, es proba palpable dels bons desitjos de nostre públich vers á la Empresa que tracta de arrelar en lo teatro lo género lirich catalá en contraposició al género *chico* que ja fora hora se li donés una llissó.

Quatre obras portadas la nova Empresa y entre ellas pot contarse ja ab un verdader éxit que es *L'alegria que passa* dels Srs. Rusiñol y Morera, en que tant llibretista com compositor, han anat tant compactes en son treball que duptém surti altra obra que la desbanqui.

Be es vritat que *L'alegria que passa* posseheix un llibret superior tant per lo dibuix dels personatjes com

per l'acert dels xistes; per lo tant lo compositor troba molt bon terreno per son comés.

De las altrás obras estrenadas, cal mencionar *Les Caramelles* per los corals que hi han y lo *duo* apassionat y notablement instrumentat (pero superior á las forsas dels artistas). *Colometa la gitana* sentim manifestar que ha sigut un fracás y no compreném com lo Sr. Vilanova (autor del llibre) s'ha exposat al ridicul, puig dita obra ja era coneguda del públich per haberla donada ab lo títul de *Lo retorn dels confinats*, en funció d' Ignocents en nostre teatro Rómeya y á pesar del inmillorable desempenyo que tingué, aná al fosso, á causa de que és impossible que un compositor per talent extraordinari que tingui, s'hi pugui lluhir; ab tot, lo Sr. Lapeyra demostrá ser un notable mestre.

Cors joves es l'últim estreno efectuat y en la lletra s'hi observa ser molt *jove* l'autor, puig es de lo mes *cándido* é ignocent que pugui darse. Lo Mtre. Gay hi ha compost una sentida romansa de tiple que ab justicia meresqué los honors de l'aplausó y la repetició.

Per avuy esta anunciát *La reina del cor* dels senyors Iglesias y Morera.

Celebrariam que lo Sr. Iglesias hagués estat més acertat que en *Les caramelles*.

NOU RETIRO

Pera diumenje próxim té anunciada la funció de son benefici lo reputat primer actor y director de la companyia Sr. Pigrau ab lo preciós drama de Suderman *Magda (El hogar)* que tan acertadament arreglaren al espanyol los Srs. Jordá y Costa. Dit drama que es una de las joyas mes notables del teatro modern, lo Sr. Pigrau l'ha popularisat en las principals ciutats de Catalunya y ab son acertat desempenyo hi ha lograt envejables triunfos.

Además, lo Sr. Pigrau 'ns dará á coneixer un apropiat escrit expresament per ell que titula *¡Notabilitats!* ahont imita ab sens igual acert los mes celebrats actors dels teatros castella y catalá, haventlo representat en varios teatros de América y ab sens igual aplauso.

Las simpatias que dit actor té logradas y lo escullit del programa, fan esperar una magnífica entrada.

UN CÓMICH RETIRAT.

REGALOS D' ANY NOU

Hem rebut en la present setmana, de:

Fills de Gerardo Bertran, uns elegantissims plats cendrès, litografiats sobre metall ab una perfecció y notable colorit com los més refínats treballs del estranger.

Dels fabricants de cervesa *E. Cammany y C.^a* un notable almanach en que hi ha un fervent entussiasta de la casa.

La societat de seguros sobre la vida *Sun*, regala un calendari igual al de anys anteriors.

La Previsió Nacional societat de seguros sobre incendis, un preciós almanach que además té la utilitat de que los fulls del calendari son impresos en paper chupó.

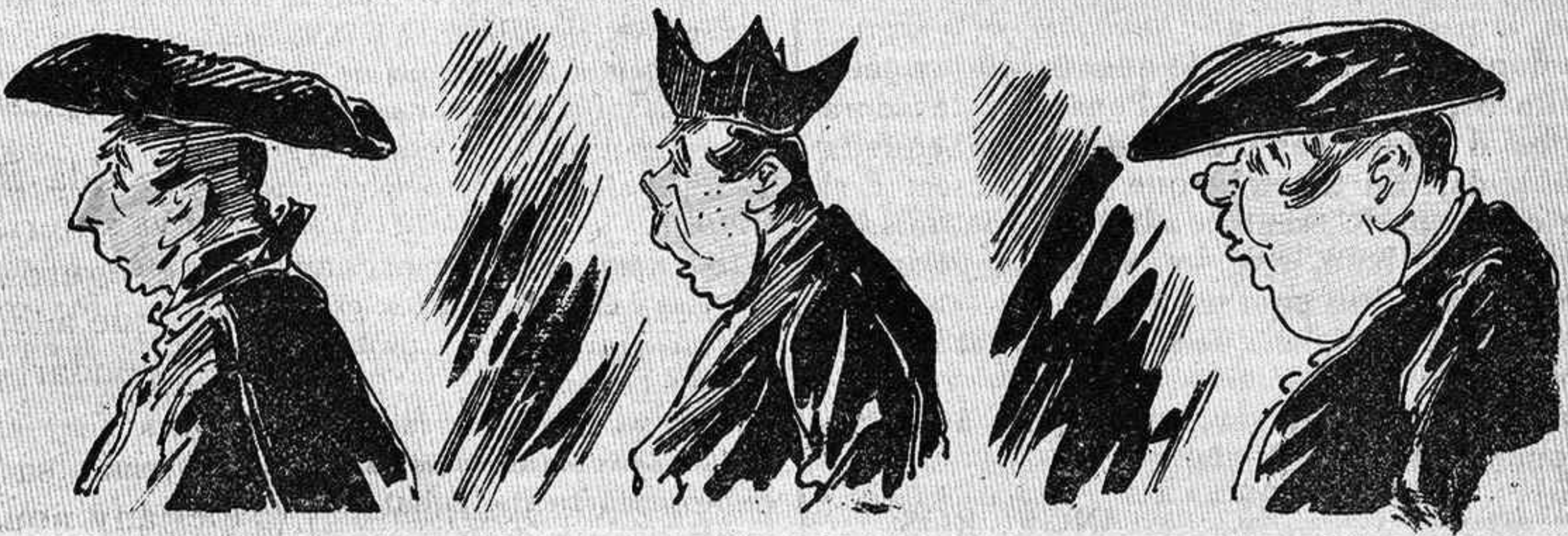
Agrahim als esmentats industrials sa deferencia y los desitjem un prósper any nou.

LA TOMASA
L' ENTERRRO

L' únich municipal que va plorar per la mort del Senyó Pepito.

Créguim, Layonor, allò que xerraba el Daluvio dels mistos y del sulfumant, cregui que son falornias.

La consternació y el desespero del clero, era esgarrifós.

LA MUDA

ó embolica que fa fort

(Novela en varios capítuls filla de molts ingenis) (1)

V

UN JUTJE ATRAFEGAT. - EN BUSCA DEL FIL

Era 'l día següent al del crim.

Lo pobre jutje estava afectat ab sas continuas cavilacions.

¡Quins moments aquells! No menjaba, ni dormia; sempre buscant lo fil d' aquella troca tan embullada.

—¡Ja 'l tinch! exclamaba de tant en tant.

—¿Qu' es?—li preguntaba la seva senyora.

—¡Lo fil!

—Vaya unas cosas de pensar. A la teva edat, ja ho haurias de deixar correr.

Mes éll, sempre ab la seva deria.—¿Si serà? ¿Si no serà? y sa massa encefálica bullia y bullia, per quedá sempre á las foscas.

No hi havia manera de descifrar aquell horrorós enigma.

Passaren per lo séu despaig los testimonis á cents, sent cada un d' élls, un nou embolich. L' un que si *naps*, l' altre que si *cols*, s' ompliren fòlios y més fòlios, formant un grós vólum, que ni Deu era capás d' aclarir.

Declararen tots los parents y coneguts de la *Muda*, los estadants y demés vehinat del carrer de 'n Llástichs.

Cada paraula testimonial, lo jutje zelós, la convertia en un anagrama, la combinaba de tota manera. *por arriba, por abajo, por delante y por detrás*. Cada declaració, era objecte de deu mil suposicions.

Un día, creya per fi haver arribat á la meta de las sevas investigacions.

La betas y fils, declará, que havia sentit una conversació al mitj del carrer, que sostenia ab un' altra senyora, la vehina del pis colindant á la reo, dihentli que la semana entrant creya que seria lo dia del cop, ó sigüé precisament la mateixa en que 's perpetrá l' horrorós crim. Y en efecte lo vehi de sobre, la nit d' autos sentí gran soroll y tremendos crits, y una veu bén clara, que repetia:

—Animo, ánimo, som ó no valents? no espantarse y surtirém ab la nostra.

Devant de datos tan concrets, estava ja ab la seguritat d' haver descubert l' autor del crim, y á tal efecte, comparesqueren altra vegada tots los vehins. Inutills eran, las protestas d' ignocencia, que feya la familia acusada, fins que recordaren que la nit del crim, la passaren en un *fandango* dels grans, puig la dona anaba de part. Ja que la veu aquella que animaba, era de donya Pona, la llevadora mes entesa d' aquell barri. Sent lo fruyt d' aquella nit atrafegada, un xicotet, que fou presentat al despaig com á proba, sent la admiració de tots los assistents per lo bufó, roig -y sense senyalar per res, al séu pare -gros com un toro.

¡Adeu, castell de cartas que s' havia forjat lo pun-donorós funcionari!

No li quedá altre remey, que tornar á buscar lo fil, comensant per la *Muda*.

ANGEL ROS.

Diumenge al mati va celebrarse en lo Teatro Principar un «meeting contra las corridas de toros», que 's vegé sumament concorregut.

En l' acte regná entusiasmó gran y foren aplaudidíssims los discursos en que la nota culminant sigüé anetamatisá aquesta aberració de las banyas, que 'ns fa anar á la qua de las nacions europeas, Turquia inclussiu.

Al final s' acordá elovar al Govern unas conclusions encaminadas á cohibir l' «espectacle nacional» y qual articulat no detallém perquè ja l' han portat tots los diaris locals.

Inútil creyém repetir lo nostre modo de pensar sobre aquest tema. Consignat lo té nostra redacció en las innumerables diatribas qu' havém escrit contra la bárbara festa de 'ls toros.

Ab aixó, si á la comissió li serveix d' alguna cosa lo concurs de *La Tomasa*, sab que 'ns té al seu costat per aterrar lo flamenquisme y la tauromaquia.

✱

No sé si ho saben qu' estém á punt de posarnos á mitja correspondencia ab los habitants del planeta Marte, si Marte te habitants.

Mr. Tesla, un astrónom que resideix als Estats Units, ha notat ab un rediable d' eynas que té pera 'l seu us particular, certas oscilacions significativas de que 'ls habitants de Mar e li están explicant un quiento. Desseguida ho ha posat en coneixement del respectable públich prometent de pas qu' ab aparatos més perfeccionats, conseguirá enviar algún recadet als que viuen enllá del espay, á molts millóns de lleguas lluny de nosaltres.

Mister Tesla no diu com s' ho manegarà per enrahonar y ferse entendre del *martians, martons, martells* ó com se diguin, pero la gent, es tanta la fé que té ab la ciencia, que no dubta de que 'l dia menos pensat llegirá en los diaris estupendas noticias provinient de 'ls llogaters d' aquell planeta.

¡Ey s' entén.. si no provenen de las garrafas de *gin* ó *bandy* que inspiran las *monas* del sabi nort-americà.

Si á n' aquest, li fa falta un colaborador á Espanya, li recomano en *Xirigotas*.

✱

¡Quan jo deya que tota la Peninsula é islas adyacents tenian la vista fixa sobre don Tancredo, cóm si la salvació d' Espanya dependís d' aquest home.

Diumenge á Madrit, no va parlarse d' altre cosa. La plassa de toros va fer un *entradón* com si en *Guerrita* tornés á enganxarse la coleta ab aygua cuyt ó cóm si en *Lagartí* o s' aixequés del sepulcre per tornar á empunyar l' estoeh.

La empresa guanyá un considerable número de mils pessetas y com que don Tancredo va quedar ilés y es home que no escarmenta, es probable que diumenje que vé 's repetoixi la sort.

Y tan va 'l cantirat á la font, qu' á la fi 's trenca. Lo que no ha passat encara, passará 'l dia menos pensat. Don Tancredo quedarà entorquillat demunt la sorra en mitj d' un bassal de sanch.

(1) Tots los nostres colaboradores tenen dret á escriurer un capítul (mitja plana).

Qu' al fi y al cap, es lo que espera ab íntima complacencia aquest públich tan assiduo que concorre á veure sa boja temeritat. Y després, tot serán planys y llágrimas parlantnos de son valor y de «su nobleza».

Don Tancredo está destinat á ser més célebre que 'n Castelar, mes influyent que 'n Silvela... y més plorat que 'n Zorrilla.

Ab las funcions de Beneficencia que 's celebran á Barcelona, passan cosas molt xuscas.

Tot son oferiments, tot es desinterés, tot es amohinar á la gent, perquè hi concorri ó protegeixi la idea, y al final los beneficiats no son los pobres, sino uns quants senyors particulars partidaris d'alló de que

la caritat ben entesa
comensa per un mateix.

Dihém aixó, á consecuencia de las censuras qu' ha merecut per part d'alguns periódichs lo fet de que encara no s' hagin presentat los comptes de la funció de beneficencia que 's doná en la plassa de las Arenas á benefici de la Creu Roja de Sant Gervasi y en la qual prengué part *gratis et amore* la banda municipal.

Fins ara, ni 'l públich, ni 'ls pobres, ni la premsa n' han pogut treure l' entrellat.

Y ja que sóm á las Arenas ¿qué s' ha fet aquella gran corrida de beneficencia que en lo banquet inaugural de la nova Plassa 's prometé donar y pera la cual tants valiosos oferiments van fer la empresa, son representant, los lidia-dors, la premsa y varias entitats?

¿Qué siguié alló; *guanaba* pura, aixerop de *boquilla* ó la ensarronada del sigle?

No se sab. Lo únich que se sab, es que 'ls pobres encara s' esperan.

Decididament, quan se vegi en los cartells que 's tracta de beneficencia, será cosa d' escamarse.

✱

Ja s' han tancat las Corts! Ja torném á estar altra vegada sense l' agradable distracció de llegir cada vespre en lo *Ciero* ó en la *Publi*, los xistes de 'ls represen ants del País en lo *Safreig* nacional.

A falta de 'n *Memento* que 'ns ha fugit á Madrid y á falta de 'n *Xirigotas* que 's va tornant cada dia més *latós*, las Corts ns venian als barcelonins de *perilla*, per riure ab los estirabots de 'n Romero y las beneyterias de l' Azcárraga y las astucias de 'n Silvela.

Are, no més podrém riure ab las surtidas de 'n *Menxeta* ó ab la casa Gran y creguin qu' es *quitarnos* mitja vida.

Aixó de las Corts hauria d' estar obert tot l' any, com los *trejatos* de putxinel-lis.

Ja que paguém perquè 'ns administrin y no 'ns administran, al menos que 'ns fassin riure!

Es lo únich perquè serveixen. De lo perdut treune lo que puguis.

✱

He dit avans que 'n *Memento* havia fugit á Madrid y rectifico.

En *Memento* ha anat á Madrid per tocar ressorts amagats qu' ell coneix en algún palau, á fi de que se li assegurí la impunitat en l' escandalós succés que va precedir a la mort de mossén Morgades.

En *Memento* diu que tornarà per posarse á la disposició de 'ls tribunals, en la causa que li segueix mossén Pey

Ordeix. També ho dich jo; tornarà, si; tornarà si logra qu' algú li assegurí la impunitat.

En cas contrari asseguro també que ja li hem vist prou el pèl per Barcelona.

✱

Ha mort á Madrid l' il·lustre escriptor catalá don Victor Balaguer, l' home qu' ha exercit més influencia en los destins de la moderna Catalunya.

En ell se unian las dugas naturalesas del sabi y del poeta, del historiador y del vident y degut á n' aquesta doble vista, pogué empényer ab tan potenta embransida, lo re-naixement catalá.

Aribau fou lo precursor, pero Aribau no hauria fet res tot sol. Rubió y Ors lo precedí, pero Rubió y Ors no arrivá al poble. En Victor Balaguer ab una producció literaria quantiosissima, tocant tots los medis, manejan't tots los ressorts, polsant totas las cordas de la lira, aixecá l' esperit patri dels catalans, aficioná al poble á coneixer la historia de Catalunya y fou lo Bartista de la bona nova qu' altres després han prosseguit esmenat y perfeccionat.

Sense en Victor Balaguer, probablement no haurian vingut després ni un Pitarra, ni un mossen Jacinto, ni un Guimerá. Tal vegada sense en Victor Balaguer no hauria nascut lo catalanisme que en sos últims anys tant lo feu per-tenir.

Com á poeta lirich y dramátich y com á historiador, en Victor Balaguer deixa obras apreciabilissimas que sens dupte passarán á la posteritat, havent alguna d' ellas alcansat popularitat gran, dins de Catalunya; sos llibres de poesias catalanas y son «Don Joan de Serrallonga» arriva ren á conseguir en sos temps un éxit immens, com avuy no 's compendria.

Sas dots de historiador, sos escrits castellans y sa importancia com á home polítich lo portaren á ocupar honros lloch en l' Academia de la llengua y de la Historia y en moltissimas corporacions literarias.

Lo timbre més gran de gloria que en Victor Balaguer deixa á la posteritat, es la creació del Museo Biblioteca de Vilanova y Geltrú, pera el qual cedi sa fortuna, sos llibres y las riquesas artisticas y literarias recullidas durant sa dilatada vida.

En una paraula; Catalunya ha perdut un de sos grans homes y tal vegada lo que més influencia ha tingut en son desvetllament.

LA TOMASA pren part important en lo sentiment general y envia á la familia y corporacions á las que D. Victor Balaguer perteneixia, l' expressió del sentiment que l' hi ha produh't tan irreparable pérdua.

CORRESPONDENCIA

Joseph Roure. He rebut l' extens escrit que titula poesia. Sento manifestarli qu' alló no son versos. Repassils, lleigeixi un tractat de poética y veurá qu' ha sufert una lamentable equivocació. Jo voldria complaurel (com acostumo ab tots los principiants) pero no m' es possible porque ignora lo més rudimentari de l' art métrica.—*Francisquet Matinaz.* Rebut lo final. L' altre va bé.—*A. Daroca.* N' aprofitaré gran part.—*M. Matabroca* Serveixen y gracias.—*Lluís G. Salvador.* Miraré d' enquistarla.

LA TOMASA
POT-POURRI

L. Ruber 1911

—Deixim anar senyoret,
sinó ho diré á la *mamá*...
—¿Pro quina culpa Pilá
tinch jo de *que* fassi tret...
y me 'l vulgui fé passá?

Uu *missiá*, última victima
del procediment del enterro.

—Ella, la tiple... ¡quin córl
no 'l vol de bonas en bonas
y diu *nones* al tenor...
Que tontas son certas donas!

—Quan sigui casada, d' aixó
de la cutilla que se 'n cuidi ell.